

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

1965 SEÇİMLERİNİN TAHLİLİ

Nermin Abadan

I. Herhangi bir ülkede yapılan genel seçimlerde, seçmenlerin oy verme davranışlarını etkileyen bellibaşlı faktörler şu dört esas etrafında toplanabilir:

1. [Seçmenlerin tercih ettikleri siyasî partilerden birisiyle özdeşme haline gelmeleri];
2. GÜdülen millî siyasete ait dâvalarla ilgilenmek suretile siyasî bir tercihte bulunmaları; //
3. Adayların şahsî niteliklerini ön plânda tutmak suretile oy vermeleri; //
4. Seçmenlerin mensub oldukları sosyal grubun standartlarını sadakatle benimsemeleri.]

Bizim incelememiz açısından [bu dört ana faktörden hangisinin 1965 seçimleri sırasında daha önemli olduğunu] belirtmede fayda vardır. [Tahlilî, tasvirî ve amprîk metotlar yardımı ile değerlendirmeye çalıştığımız 1965 genel seçimlerinin verileri,] bizi [Türk seçmenlerinin daha geniş ölçüde belli bir parti ile özdeşmek eğilimi ile siyasî kararlarını verdikleri] sonucuna yöneltmektedir. [Seçmen kitleleri çoğunluğunun, 'siyasî partilerin programları, // seçim kampanyasının başında halkoyuna sunulan esaslarla seçim bölgelerinde gösterilen adayların kişilikleri ile' fazlasile ilgilenmeyip, // kendi görüş ve kanaatlerine uygun buldukları partiyi, eleştirmeksizin benimsedikleri] anlaşılmaktadır. Başka bir deyimle [Türk seçmenlerinin, tercih ettikleri parti ile özdeşme (aynîyet) haline gelme yolunu tuttukları] görülmektedir. Dolayısıyla Türk seçmenlerinin yarısından fazlası, bazı "dâvalar" ya da belli "şahıs" lar lehine oyunu kullanmamış, daha çok "tuttuğu parti"yi desteklemiştir.

Böylesine bir oy verme davranışı, [çeşitli siyasî partilerin, // yurdun kamusal sorunlarını çözümlemek üzere sundukları tekliflerin, // ya da seçimin muhtemel sonuçlarının] önemsenmediğini belirtmekte; aksine [seçmenin duygululuğunun sadece belli bir

partinin görüntüsü ve onu canlandıran lider üzerine toplanmakta olduğunu] göstermektedir.

[Seçim sisteminin en kuvvetli partiye tek başına prim vereceği yerde oyları adalet esasına göre değerlendirmesi yüzünden] adayların sahsiyeti ancak olağan ölçüde rol oynamıştır. Dolayısıyla parti liderlerinin kişilikleri dışında listelerde yer alan adaylar, sınırlı ölçüde oy verme davranışını etkilemişlerdir.

Ayrıca [anayasa sistemimizin ön gördüğü siyasî düzen, [devlet başkanının genel oyla seçilmesini// veya kanunların referandum yolu ile halkoyuna sunulmasını] benimsemediği cihetle,] iktidarın şahsileştirilmesini teşvik edeceği yerde, siyasî iktidarı dengeli bir şekilde bölüştürme esasını koymuştur.

Nihayet [kuvvetli bir partiye mensub olma duygusu ile hareket eden bir seçmenin kararlı oy verme davranışına karşılık,] çeşitli çapraz baskılara maruz kalan diğer bir kısım seçmenin tereddüd ve kararsızlığı [anamlı bir oy vermeden kaçınma şeklinde] belirmiştir.

II. Eşit bir rekabet ortamı içinde idare edenlerin yer değiştirmesi veya vekâletlerinin tazelenmesi anlamını taşıyan genel seçimler, demokratik düzenin ana unsurlarından biridir. Bu seçimlerin barışçı ve olumlu bir şekilde cereyanı için siyasî rakipler arasında siyasî oyun kaideleri konusunda asgarî bir uzlaşmanın varlığı şarttır. Şukadar ki bu genel uzlaşma düzeyine kolaylıkla erişilmemektedir. Nitekim bu uzlaşmanın en köklü ve sürekli şekilde yerleştiği batı demokrasilerinde, ideolojik izafet çerçevelerine başvurmaya zorlayan sosyal ve ekonomik derin anlaşmazlık ve gerginlikler, az duyulur bir hale gelmiştir. Esasen bu yüzdendir ki zamanın batılı siyasî bilimcileri, "ideoloji çağının sona ermiş" olduğunu ısrarla savunmaktadırlar. Ancak az gelişmiş ülkelerin yoğun bir siyasî dinamizme ihtiyaç gösteren sosyal ve ekonomik yapıları, üst üste yığılmış sayısız toplumsal sorunların çözülmesi için siyasî alternatifler arasına çeşitli ideolojik görüşlerin de sokulmasını zorunlu kılmaktadır. Bu yüzden demokratik sistemin pürüzsüz bir şekilde işlemlerini sağlayan sosyal uzlaşma çok daha güçlkle kurulabilmektedir. Hattâ siyasî ortam çok defa aksi yönde gelişmektedir. Ekonomik alanda az gelişmiş olan veya yerleşmiş bir demokratik ortamdan yoksun olan ülkelerde aşırı çözüm şekillerini savunan fikir akımlarının belirmesi ile birlikte, siyaset sahnesinde sosyal yapıyı sarsma tehlikesi taşıyan gerginlikler doğmaktadır.

Nitekim Weimar cumhuriyetinin ünlü anayasa ve siyaset teorikisi C. Schmitt, bu durumdan mülhem olarak siyasî mücadeleleyi, "dost ve düşman" (Freund-Feind) ayırımını farklı bir meşruluk ve kanunîlik anlayışına bağlamıştır. [Bu siyasî görüşün {dış politika açısından savunulabilir bir esasa dayanmasına karşılık, } iç politika anlayışında demokratik ilkelerle bağdaşmadığı] meydandadır.

Türkiye'nin 1965 seçim mücadelesinde başta iki büyük siyasî kuruluş olmak üzere, siyasî yarışmaya katılan bütün partiler, olağanüstü şiddetli bir ideolojik savaş atmosferi içersinde hizmet amaçlarını belirtme yoluna sapsmışlardır. Bunun sonucu: bir yandan mantıkî düşünceye ve normal demokratik oyun kaidelerine iltifat etmeyen, belli stereotiplere dayanan bir "sen-ben" çekişmesi, öte yandan yurttaşlık sorumluluğunu ihmal edenlerin siyasî göreve katılmaktan kaçınmaları olmuştur.

İdeolojik çatışma ve dinî duyguların farklı bir şekilde değerlendirilmesi yüzünden Türk toplumu içinde belirilmiş bulunan bu çetin kutuplaşma, asıl etkisini seçimden sonra göstermiştir. Nitekim yurt yüzeyinde seçim öncesi belirilmiş olan bu gerginleşme, [seçimden sonra {yalnız parlamento hayatını değil, // genel siyasî vetireyi de etkileyen} bir siyasî verimsizlik// ve sosyal huzursuzluğun esas kaynağı haline] gelmiştir.

III. Atatürk, Türkiye Cumhuriyetini kendi mücadele arkadaşlarının da kısmen katılmadıkları bir seçkinler grubu ile o zaman Türkiye'nin henüz benimsemediği ve benimseyemeyeceği ilkeler üzerine kurmuştur. Benimsenmiyen ilkelerin başında saltanatçı, teokratik bir devlet geleneğine bağlanan kitlelerin inançları ile bağdaşmayan laiklik ilkesi yer alıyordu. [Atatürk'ün {ikinci seçmenler yolu ile beliren// ve bir yetiştirme amacını guden} demokratik denemesini uygulayan bir parlâmentonun hâkimiyeti devam ettikçe,] "de iure" ve "de facto" durum arasındaki aykırılık, siyasî vetirenin gidişini fazlasile etkilememiştir. Ancak 1946'da tek dereceli seçime ve çok partili sisteme geçilince, siyasî organların tâyininde rol alan geniş halk yığınlarının geleneksel tercihleri kendini gittikçe duyurmağa başlamıştır. Halk yığınları, siyaset alanında elde ettikleri büyük gücün bilincine ulaştınca, bir yandan süratle gerçekleştirilmesini istedikleri maddî ihtiyaç ve talepler, öte yandan modern devlet telâkkisi ile bağdaşmayan mânevî tatminler peşinde koşmağa başlamışlardır. D. Lerner'in deyimi ile "yükselen bekleyişler"

ihtilâlinden sonra, "yükselen hayalkırıklıkları" ihtilâlini önleme amacı ile iktidara aday olan partiler, bu istekler oyununa derece derece katılma zorunda kalmışlardır.

Son seçimlerde irrasyonel özlemleri, seçmene hiç bir külfet yüklemeksizin gerçekleştirme yarışında ön plânda yer alan AP nin nisbî temsil usulüne rağmen başarısını bu sosyo-politik gelişime bağlamakta hata yoktur. Bu sonuç aslında bütün az gelişmiş ülkelerde siyasî partilerin karşı karşıya kaldıkları çıkmazdır. Bu yüzden [ülkenin sosyal, ekonomik ve siyasî sorunlarını etkili şekilde çözebilecek rasyonel tedbirleri savunan] partiler, [geleneksel, tutucu ve irrasyonel dilekleri destekliyen kuruluşlara karşı] güçlkle karşı koyma durumundadırlar.

Reprinted, in abridged form, from the concluding chapter of the author's book, Anayasa hukuku ve siyasî bilimler açısından 1965 seçimleri tahlili. Ankara Üniversitesi, Siyasal Bilimler Fakültesi, 1966, pp. 385-389. The author (b. 1921) is currently on the faculty of Political Science at Ankara University.